

АУТОНОМИЈА ИСТРАЖИВАЧКОГ ДУХА

Бјелица, Драшко (2013), *Проблеми идентификовања и негирања граница сазнања*. Ниш: Филозофски факултет.

Ферид Мухић
Скопље

Својом новом књигом *Идентификовање и негирање граница сазнања* Драшко Бјелица је стао у ред оних ретких али елитних мислилаца који су се упустили у авантуру метаепистемолошких проблема. И треба одмах рећи: оних који су суверено потврдили своју компетентност и чији су резултати на најбољи начин демонстрирали оправданост таквог изузетно сложеног и интелектуално одговорног подухвата.

Координате и контекст

Књига невеликог обима и веома високе специфичне филозофске густине (115 страница компјутерски обрађеног текста) подељена је у четири проблемске целине Проблеми знања незнања; Проблеми односа сазнатљиво–несазнатљиво; У Самостану Омара Хајјама; Проблеми својствености предметне истине људском мишљењу, уз допунске назнаке реализоване у поглављима Предговор, Увод, Белешке, Литература. Већ на самом почетку Предговора, аутор прецизно идентификује основну тему свог филозофског истраживања. Његова дефиниција одређује ту тему као испитивање форме самосвести питања. Аутор подсећа да је његова фасцинираност овим питањима, започета одавно, своју прву елаборацију имала у његовој магистарској тези, коју је посветио ономе што сам назива „експериментални завичај панеротетичке филозофије обелодањене и у Епилемама” – књизи која и данас представља једну од најистуренијих тачака у овој, колико ексклузивној толико и фундаменталној филозофској дисциплини – више од тридесет година од када је започет рад на њој и након што је одбрањена као магистарска теза.

Изузетно лаконски, чак литотички језик ове књига уједно је и веома интиман, готово импенетрабилно приватан, али су ефекти овакве наративне стратегије потврдили да је то био прави избор са најширим дијапазоном интертекстуалне комуникативности. Подлогу за дискусију у овој књизи обезбедила је анализа крајње редуцираног материјала коју сачињавају само четири реченице – по једна реченица издвојена из опуса пет филозофа: Конфучија, Горгије, Сократа, Канта и Маркса. Иако високо ризичан због свог више него очигледног редукционистизма, овакав приступ омогућио је аутору Драшку Бјелици да управо у тим реченицама идентификује главни проблем и да, на овим ис-

тим просторно лимитираним али чврстим темељима, тестира принцип и метод идентификовања и негирања граница сазнања.

Тензију коју означава снажна напетост маркирана с једне стране херметичним карактером технички високопрофилиране метатеоријске проблематике, а с друге стране универзално призната амбиција и чак отворено декларисана потреба филозофије да се односи на непосредну стварност људског живота, Драшко Бјелица претвара у једну од својих најзначајнијих теза. Његова рана интуиција, спозната као аутентични блесак евиденције, да проблем идентификовања и негирања граница сазнања по свом значењу представља универзални философски проблем, принцип и метод, и да је по својим импликацијама релевантан колико онтолошки толико и аксиолошки, а не само епистемолошки – та теза остала је живо језгро ауторовог филозофског става и у овој књизи до данас.

Дискурс и реализација

Аутор експлиците подвлачи своју сагласност са тезом да је историја филозофије заправо исто што и сама филозофија (коју је у кључни методолошки приступ вероватно први а свакако најдоследније развио Вилхелм Винделбанд). Темелни методолошки став аутора Бјелице, формулисан је као уверење да је историја филозофије не само нужан, него и довољан услов за компетентну анализу проблема којим се бави ова књига. Укратко, теза да је познавање историје проблема сазнања, истовремено и први услов који пружа довољно материјала да се приђе систематској анализи негирања његових граница, промовисана је у генерални постулат овог филозофског пројекта. Ипак, специфични карактер самог проблема обавезује га да оправдано укаже на поступак којим се тај генерални постулат у његовом истраживању мора привремено одложити на страну, односно, ставити у заграде (Епохе – код Едмунда Хусерла), тако што ће се приказ историје проблема сазнања и читав историјски приступ проблему, нужно наћи у другом плану.

Ипак, ово упозорење је, кроз излагања, експертизе, дискусије и дилеме које аутор штедро дели са својом невидљивом а свагда претпостављеном публиком као непосредним саговорницима, кроз целу књигу вишеструко релативизовано. Историјске интервенције, понекад као кратке примедбе, а неретко као самостални мини-есеји из богате историје гносеолошких опсервација и епистемолошких медитација, чине ову књигу читљивом и разумљивом и људима који нису професионаци у филозофији, не доводећи у питање њене високоинструктивне квалитете, и као штиво за филозофе специјалисте у теорији сазнања.

Ова наглашено дијалогска експозиција излагања реализована је као кроз неку врсту монолога, у ком аутор излаже и пред невидљивог саговорника подастире, отворено и директно, не оно што му је јасно и што зна као знање преузето од других, него оно што му није јасно, што га збуњује и што (још) не зна, а

што хоће сазнати онолико колико год је то могуће. Јер ми нисмо никада толико своји у ономе што знамо, колико смо своји у ономе што не знамо. Предочавајући оно што му у самом проблему није јасно и што, *in sensu stricto*, (још) не зна, излажући га као сопствену збуњеност пред проблемом филозофских дилема о епилемама, Драшко Бјелица доследно остварује онај идеал учитеља који је С. Кјеркегор сматрао највишим обликом филозофског мишљења. Јер, како каже „дански Сократ”, прави учитељ ступа на сцену тек када са ученицима подели не своје знање, него управо своје незнање, када их наведе да разумеју разлоге који збуњују не само њега, него сваки људски ум. Тек тада, у стању те аутентичне епистемолошке и егзистенцијалне збуњености, постајемо свесни истинског карактера релације ума и света, тек тада нам постаје јасна суштинска вредност мишљења за сам живот, за живот сваког од нас, појединачно.

Драшко Бјелица, као мало који други филозоф, поседује тај дар да подели аутентичну збуњеност ума пред загонетком граница сопственог знања и незнања као аутонегације. У основи, предмет истраживања којим се бави његова књига *Идентификовање и негирање граница сазнања*, готово у длаку се подудару са проблематиком којом се бави Мишел Фуко у књизи *Археологија знања*. Треба рећи да је у овој књизи Драшка Бјелице аутономија истраживачког духа у филозофији демонстрирана једнако суверено и свакако не мање него што је то случај када је реч о наведеном делу Мишела Фукоа. У том контексту, обе ове књиге, колико год карактеристично и чак идиосинкратски индивидуалне и различите, у суштини представљају студије на исту високо ексклузивну тему истраживања метаепистемолошких граница појмовног мишљења и дискурзивних елемената сваког могућег рационалног исказа.

Наглашено поетска, суптилно лирска интонација излагања Драшка Бјелице, која је за сваку научну а поготово филозофску расправу колико неочекиван толико и драгоцен специфичан белег, представља допунски квалитет чијим присуством читање ове филозофске расправе на тему саморазумевања и аутонегације сазнања, прераста у истински интелектуални и естетски доживљај.

Приказ прихваћен за објављивање: 21.03.2014.

